

אם ואם נשתה צריך לאכול מצה אחרת משום דכיון דלא היה מחוייב בעת שעשה המצה לא שייך לומר שיקיים המצוה בה, ועיין במכ"ז מצה א' שחירץ מחמת זה דמצות פרי' אינו על המעשה אלא על היות הבנים ודלן אם מזה לא קיים פרי', וא"כ גם ע"י אמבטי אף שהוא שלא במעשה גמי יצא.

ולע"ז יש להזכיר בפשיטות דאף שלא מסתבר לומר כהמב"ה שהמצוה לא תהיה על המעשה, אבל המעשה שנצטוו בפרי' אינה תולדת הבנים דזה אינו בידו אלא המצה חייב שעליו הוא לבעול אשתו ביאה גמורה שיוצא אפשר מזה להוליד, והאיה לזה מחוט' ב"ב דף י"ג ד"ה כופין שכתבו דמשעת הערואה קא עקר ללא ועשה דפרי' לא מקיים עד גמר ביאה עיי"ש, הרי דבגמ' ביאה נחשב מקיים אף שעדיין לא נתעברה כלל כיון דרק זה בידו לעשות, חייב זה לבעול אשתו איכא עליו מצד פרי' עז שילדו לו בן וכת שאז נפטר, ומדיוק לשון המשנה ביבמות דף ס"א שלא אמר כמה בנים מחוייב אדם להוליד אלא אמר לא יבטל אדם מפרי' א"כ יש לו בנים, דפירושו דמצות פרי' שעליו הוא הבעילה שרק זה הוא בידו ואין לו לבטל מזה עד שיהיה לו בנים, וממילא כשיש לו בנים כבר אף מבעילות שבעל כשלא היה מחוייב כשהיה עכ"ר או שוטה ולא קיים מצוה במעשיו מ"מ אין להיבטל שוב במצוה זו כיון שיש לו בנים שלא הייתה תורה מצוה זו למי שיש לו בנים, ובהכרח הוא פטור כמו בקיים פרי', עכ"פ אין שנימא אין לחלק בין אמבטי להוליד בהיותו נכרי או שוטה ואף ר"ל שפליג בבכרי משום דקטן שנוהג דמי מודה בשוטה שנפטר וכ"כ הוא באמבטי דלא כהמגיה בטי".

ידידו מקיטו ומברכו, משה פיינשטיין

סימן יט

באשה שהיתה נשואה רק בערכאות וניסת אח"כ לאחר בלא גט אם יש חשש על הבנים

א' יד"ה אלול תשכ"ג.

מע"כ ידידי והגבד הרב יעקב ווערנער שליט"א.

הנהגה אם נישואי הראשון היו רק בערכאות אשר אף אם יש אצלם נתינה דטבעת מידו לידה הרי לא היו שם עדים כשרים דלא יכלו עדים כשרים לראות בקידושי ערכאות, ובמצא שהקידושין שהיו או אינם מלוה, והנידון הוא רק מה שדור יחד שתי שנים

שאנו סוהי שהיו ביאות הרבה וחזקה שאין בועל בעילת זנות ובעל לשם קידושין ואף אם לא נתכנסו לקידושי תורה משום שלא היו שומרי תורה אולי אין צורך להתכוון לקידושי תורה דכיון שנשאה לאשה ולא לזונה מ"מ שתהיה נקרה לו במה שנבעלה לו אח"כ בדרך ביאה דאישות שהרי ביאות אלו לא היו לזנות, אבל כבר בארתי בספרי אגרות משה חלק אה"ע סימן ע"ד שבמפקרין לעבור איסורי תורה אין בהם תוקה ושכן פוסקין גם המחבר והרמ"א ודחיית שם דברי הגאון ר' יוסף אליהו העניקין שליט"א שמחמיר בזה ותשיג את הספר ותענין שם. אך אף כשנחמיר הוא רק כשראו שני אנשים כשרים לעדות אין שדרים כדרך איש ואשתו שהוא רק אם דרו במקום ששכיחי אנשים כשרים שיש לתלות שידעו וראו לכה"פ שנים מהם אבל אם לא היו במקום ששכיחי אנשים כשרים שיותר מצוי שכשרים לעדות לא ידעו שהן איש ואשתו אינו כלום אף להגרי"א העניקין שליט"א.

והנה אף שלדינא אני מסיק להיתר בכל אופן במפקרין שעוברין על הרבה איסורין וזנות ובפרט במדינה זו שנקל להשיג להתקדש אצל רב כדון התורה ולא רצו בשאט נפשם להתקדש כדון התורה ודאי אין להשם שיכונו לקידושין, מ"מ משתדלין אנו להשיג גט אם אפשר להזמר איסור א"א ומה שהתירי היה במקום שא"א להשיג גט, אבל לענין הבנים שהוא רק איסור לאו דמזמור וגם בממזר זה איכא קולא דמפק ממזר מותר אין להחמיר כלל אף לכתחלה, אבל צריך לידע ודאי שלא היו הנישואין אלא בערכאות, ואם כל הידיעה היא רק מהנערה ואמרה שהיה רק בערכאות הרי הפה שאסר הוא הפה שהתיר ואם גם אחרים יודעין מזה צריך לחקור ולדרוש ואם יתברר שהיו רק בערכאות מותרת הבת לקהל אף לכתחלה, וכ"כ כשכבר היו שידוכין והיא בשם כלה שלו שצריך לישא אותה לכתחלה, גם פשוט שיש לסמוך על הרב שסידר הקידושין השניים כיון שהוא ת"ח ויר"ש שאם היתה צריכה גט לא היה מסדר הקידושין בלא גט, ולכן כיון שאני רואה שבמכתבך אתה כותב עליה שהיא בת תורה ומצוינת במעלות ומדות ישראל שהוא סימן שהיא כשרה אף שאין לסמוך על סימן זה לדינא מ"מ כיון שמדינא הרי מבואר שהיא כשרה לקהל לכתחלה יש לסמוך על סימן זה שלא להחמיר בהם ולצער לנערה חשובה, ולכן ישא אותה המשוך שלה למו"ט ביום שהוקבע ולא ידברו ע"פ שם איש מזה כדי שלא יוציאו לעז שלא כדין.

ידידו, משה פיינשטיין

סימן כ

בענין סופר שמחלל שבת בדבר אחד לפרנסתו וג' שאר איסורי שבת וכל איסורי התורה הוא בחזקת כשרות אם יש להכשירו לכתובת גט במקום עיגון

המשה עשר באב תשכ"ב.

מע"כ ידידי ורוב הגאון המפורסם, מוהר"ר מרדכי מנחם מענדל בורשטיין שליט"א.

ענף א

הנה בדבר סופר שהוא חזן בביה"כ שנתקבל שם כשהיה ביה"כ כשר אבל נשאר שם לחזן גם כשקלקל הבע"כ והנהיגו מנהגי הרשע של הקאנסער-וואטיון להתפלל בתערובות אנשים ונשים ולהתפלל על המיקרקעפאן בשבתות וי"ט בשביל פרנסתו אבל נשאר דברים של שבת ובכל איסורי התורה הוא בחזקת כשרות כמחלה אם יש להכשירו לכתובת גט בשעת הדחק גדול שלא נמצא סופר אחר עד מקום רחוק מאד, וכתר"ה דעתו להתיר בשעה"ד כזה ורצה לידע גם דעתי העניה בזה.

והנה בדבר סופר שהוא מומר לחלל שבת בפרהסיא שפסול לכתובת הגט כדאינא ברמב"ם פ"ג מגירושין ה"טו ובש"ע סימן קכ"ג סעיף ב', מדייק ה"ש סק"ה מהרמב"ם שנקט בטעם פסול עכ"ר משום שאינו כותב לשמה דע"ד עצמו הוא כותב ולא כתב מטעם דלאו בר כריתות הוא כדכתב בעבד, שהוא משום דכולל שם מומר בהדי נכרי ומומר בר כריתות הוא ואינו פסול אלא משום דכותב ע"ד נפשיה עיי"ש, שלכן כתב שיש חלוק בין נכרי למומר לדינא דבנכרי בטל הגט בודאי אפילו אם ישראל עומד ע"ג מטעם דלאו בר כריתות הוא ובמומר הוא ספק שגא אינו כותב לשמה וגם כתב דאפשר אף באין ישראל עומד ע"ג הוא רק ספק דהא אפשר שאף שהוא מומר כתב לשמה, ומשמע שכן נוטה דעת הב"ש אף שכתב בלשון ואפשר דהא לא אמר טעם לחלק וכדאבאר בסמוך שאין לחלק, וכן כתב הכ"מ שם דטעם אדעתא דנפשיה עבדי הוא רק ספק ולא בטל בחאי ומה שלהרמב"ם אינו גט הוא לטעמיה דבעיגן בני כריתות לכתובת גט עיי"ש, אי"כ הוא כמפורש גם בכ"מ דבמומר שהוא בר כריתות הוא רק ספק מטעם דשגא אינו כותב לשמה, וגם ברש"י גיטין דף כ"ג כתב ואע"פ שזה אומר לו כן שגא הוא גמור בלבו לשם אחר, הרי פ"י שהוא ספק.

ואף שברש"י אפשר לפרש שרק בגדול עומד ע"ג סובר רש"י שהוא ספק משום דשגא עושה ע"ד המצווה אבל בכתוב בעצמו הוא בדין ודאי שלא לשמה משום דכיון דאינו סובר שיש תועלת בכתובת גט מאחר דאינו מחזיק בדיני התורה הוא כמחשבת התעסקות בעלמא, וכרמצינו סברא כור כרמב"ם פ"י מיטוה"ת ה"ח באפיקורס שכתב ס"ת ששורפין אותו עם האסורות שבו מפני שאינו מאמין בקדושת השם ולא כתבו לשמו אלא שהוא מעלה בדעתו שזה כשאר הדברים והואיל ודעתו כן לא נתקדש, ולא חלק לאסור באם שמעו שכתב לשם קדושת השם משום דאף בכתב לשם קדושת השם אינו כלום, וגם הא איירי ודאי אף בכתב לשמה, דכתוב שלא לשמה לא נתקדש האסורות בכל אופן בלא הטעם שכיון שאינו מאמין בקדושת השם והוא אצלו כשאר הדברים לא נתקדש דהא כתב שלא לשמן, אלא משום דאיירי אף בכתב לשמן שנמי סובר ששורפין לכן הוצרך לומר שאמירתו לשם קדושת ס"ת ולשם קדושת השם אינו כלום כיון שאינו מאמין ומעלה בדעתו שזה כשאר הדברים ולא נתקדש בדבריו, וסברא זו אפשר שייך לומר גם בלשמה דגט דכיון דאינו מאמין במצוה דגט והוא אצלו כדברים בעלמא אין להשיב אף כשאומר שכתוב לשמה אלא ככותב להתעסקות בדברים בעלמא ולא נחשב לשמה, ומה שהוא ספק בישראל עומד ע"ג הוא משום דאם לא היה עבדי אדעתא דנפשיה היה מהני מחשבת הישראל העומד ע"ג כיון שמעשה דכתיבת הנכרי נעשה בציויה ולכן רק משום שאפשר שהנכרי אינו עושה למה שמצווה אלא לשם אחר שאו לא שייך מעשה כתיבתו לציוי העומד ע"ג ודאי כתיבתו שלא לשמה, וזה סובר רש"י דהוא רק ספק דהא אפשר שעשה אדעתא דירשאל המצוה שהיו לשמה מצד מחשבת המצוה הנזכר ע"ג.

אבל לא מסתבר זה כלל לליד ללשון דקדושת ס"ת והשמות, דכיון דאינו מאמין בקדושת הורא אמירתו ודאי רק פטומי מילי בעלמא, אבל לשמה דהגט דאינו ענין קדושה אלא שהוא דין שיעשה מעשה הכתיבה לשמן דמגדש ומתגדש אלו ולשם גירושין אף שאין עדיפות בחשיבות דברים אלו שבכתיבת הגט מדברים אחרים, וזה שייך אף במומר שאינו מאמין במצוה דגט כיון שעכ"פ יודע שיתחילה עי"ז שייך שיכתוב לשם זה, וא"כ מה שפסול הוא רק משום דמספקין שגא אף שאמר הנכרי שיעשה לשמה אין בלבו לזה, שלכן גם בכתוב בעצמו יש להיות רק ספק דכתובת הב"ש בהאפשר.

ועיין בפרי"ח בסעיף ג' שכתב בסוף דבריו בנכרי דהספק הוא רק בישראל עומד ע"ג אבל באין עומד

11